

ЧУГУНОВ Ігор,
д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: Chugunov_iya@knute.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4915-1267>

КУЧЕР Галина,
д. е. н., доцент кафедри фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету,
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: Kucher_gv@knute.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1714-5623>

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Обґрунтовано визначення фінансових ресурсів державного сектора економіки як складової суспільного розвитку. Встановлено особливості категорії "фінансовий потенціал". Удосконалено підходи до дефіциту бюджету як складової системи динамічного бюджетного збалансування державних фінансів та використання механізму державно-приватного партнерства. Розкрито фактори активізації фінансового мультиплікатора суспільного розвитку через бюджетні видатки.

Ключові слова: фінанси, фінансові ресурси, бюджетна система, фінансова політика держави, державний кредит, суспільний розвиток, державний сектор економіки, фінансовий потенціал.

Чугунов И., Кучер Г. Финансовые ресурсы государственного сектора экономики. Обосновано определение финансовых ресурсов государственного сектора экономики как составляющей общественного развития. Установлены особенности категории "финансовый потенциал". Усовершенствованы подходы к дефициту бюджета как составляющей системы динамического бюджетного сбалансирования государственных финансов и использования механизма государственно-частного партнерства. Раскрыты факторы активизации финансового мультипликатора общественного развития через бюджетные расходы.

Ключевые слова: финансы, финансовые ресурсы, бюджетная система, финансовая политика государства, государственный кредит, общественное развитие, государственный сектор экономики, финансовый потенциал.

Постановка проблеми. Державні фінансові ресурси, відображаючи ступінь перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, виступають засобом реалізації фінансової політики держави, впливають на соціально-економічний розвиток країни, адміністративно-територіальних одиниць. Результативність та ефективність

© Чугунов І., Кучер Г., 2019

їх формування та використання сприяють процесам суспільного відтворення, соціального захисту населення, забезпечення національної безпеки. Тенденції національного та світового розвитку економіки свідчать про важливість державного фінансового регулювання, взаємозалежність та мультиплікативність фінансових відносин. Держава як інститут суспільного розвитку визначає його напрями та пріоритети з урахуванням вітчизняних умов і особливостей та реалізується через бюджетну систему і механізм бюджетного фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження ролі та детермінант суспільного розвитку шляхом удосконалення бюджетних відносин і бюджетного фінансування зроблено такими зарубіжними вченими, як Р. Аллен, Б. Велхем, П. Волкер, Р. Симсон, Т. Росс та ін. [1–3].

Питанням становлення та розвитку державних і місцевих фінансів, результативності використання бюджетних фінансових ресурсів присвячено праці вітчизняних учених В. Гейця, А. Даниленка, А. Гриценка, А. Мазаракі, В. Сіденка, М. Крупки, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, І. Луїної, В. Опаріна, В. Федосова, І. Лютого, О. Кириленко [4–13] та ін.

Нині важливим є поглиблення дослідження ролі та значення державних фінансових ресурсів в умовах глобалізаційних трансформацій, фінансового мультиплікатора державних видатків. Забезпечення суспільного розвитку потребує нарощування фінансового потенціалу з урахуванням детермінант підвищення ефективності та результативності використання фондів фінансових ресурсів державного сектора економіки, формування дієвої системи фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Мета статті – розкриття теоретичних засад та вдосконалення методологічних положень формування та використання фінансових ресурсів державного сектора економіки як складової суспільного розвитку.

Матеріали та методи. У роботі використано сукупність методів і підходів, зокрема: діалектичний, системний та структурний – при розкритті сутності та особливостей категорії "фінансовий потенціал" у системі фінансово-економічних відносин, обґрунтуванні визначення фінансових ресурсів державного сектора економіки як складової суспільного розвитку; наукового абстрагування, аналізу та синтезу – при визначенні положення щодо державної фінансової політики у сфері формування та використання фінансових ресурсів державного сектора в умовах трансформації економіки.

Результати дослідження. Представлена стаття є продовженням попереднього дослідження фінансових ресурсів державного сектора економіки [14–16]. Відповідно до фінансової системи країни, що відображає сукупність фінансово-економічних відносин та взаємозв'язків, пов'язаних з формуванням і використанням державних фінансових активів, вони забезпечують фінансування важливих програм і проектів

розвитку країни, територій, формування відновлювальних процесів з урахуванням економічної циклічності та національних особливостей. Доступність фінансових ресурсів, потенційні можливості їх використання, технологічне та інституційне забезпечення відповідають основним стадіям розвитку, що визначають особливості та моделі економічного розвитку. Державне фінансування забезпечує регулюючий та стимулюючий вплив на всі сфери та галузі економіки. Підвищення результативності участі держави у світових економічних процесах потребує вдосконалення її фінансової моделі з урахуванням інституційної складової суспільного розвитку економіки та забезпечення ефективності функціонування державних фінансів.

Важливою умовою суспільного розвитку є зростання його фінансового потенціалу (ФП). На різних етапах економічного циклу, під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, залежно від рівня функціонування економічного суб'єкта та його зв'язків із суспільним виробництвом ФП визначає передумови для формування відновлювальних процесів. Роль ФП державного сектора економіки зростає в умовах трансформаційних перетворень і полягає у забезпеченні економічного розвитку держави та територіальних громад, що передбачає врахування процесів динаміки, якісних змін для розширеного відтворення, пов'язаних з інноваціями в сферах життєдіяльності суспільства та економічної системи.

Забезпечення ефективності фінансової політики потребує врахування процесу формування, накопичення та використання фінансових активів економічних суб'єктів сучасних тенденцій, механізму управління ФП відповідно до тенденцій національного і світового економічного розвитку, стратегічних пріоритетів та суспільних потреб.

Фінансова політика передбачає узгодження цілей, механізмів, джерел формування та пріоритетів використання фінансових ресурсів державного сектора економіки в процесі планування та прогнозування, управління та контролю, забезпечує збалансування доходів і видатків державних фондів фінансових ресурсів, покращує якість і прозорість системи державного регулювання економіки. Спрямованість державної фінансової політики, результативність її реалізації визначають динаміку, процеси перерозподілу ВВП через бюджетний, податковий, страховий механізми, впливають на ФП, фінансову стійкість, реалізацію довгострокової стратегії економічного розвитку, динамічну макроекономічну збалансованість.

Динаміку показників фінансових ресурсів державного сектора економіки, що відображає фактичне їх значення в суспільному розвитку, представлено у *табл. 1*.

Частка валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через централізовані фонди фінансових ресурсів, помітно зменшилася з 2010 по 2017 рр., відповідний середній показник за зазначений період становив 50.33 %.

Таблиця 1

Фінансові ресурси державного сектора економіки України у 2010–2017 рр.

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Зведений бюджет України, всього видатків, млрд грн	377.84	416.85	492.45	505.84	523.13	679.87	835.83	1056.97
Сукупні державні соціальні фонди, всього видатків, млрд грн	210.48	231.06	255.65	276.43	269.48	290.45	279.59	319.33
Загальна вартість активів суб'єктів підприємництва державного сектора економіки, млрд грн	341.70	389.93	758.25	757.21	992.50	1498.70	1639.65	1607.95
Усього фінансові ресурси державного сектора економіки, млрд грн	930.02	1037.84	1506.35	1539.48	1785.11	2469.02	2755.07	2984.25
Частка ВВП, що перерозподіляється через централізовані фонди фінансових ресурсів, %	54.51	49.84	53.26	53.39	49.95	48.80	46.76	46.14

Джерело: розраховано авторами за матеріалами Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної казначейської служби України, Пенсійного фонду України, Державної служби статистики України.

Середнє значення частки видатків зведеного бюджету України у фінансових ресурсах державного сектора економіки країни за 2010–2017 рр. становило 33.62 %, у т. ч. за 2010–2013 рр. – 36.59 %, 2014–2017 рр. – 30.65 %. Частка видатків сукупних державних соціальних фондів країни у фінансових ресурсах державного сектора економіки країни за 2010–2017 рр. в середньому становила 15.94 %, у т. ч. за 2010–2013 рр. – 19.96 %, 2014–2017 рр. – 11.93 %. Середня частка загальної вартості активів суб'єктів підприємництва державного сектора економіки у фінансових ресурсах державного сектора економіки країни за 2010–2017 рр. становила 50.44 %, у т. ч. за 2010–2013 рр. – 43.46 %, 2014–2017 рр. – 57.42 % [17].

Бюджет як інструмент державного регулювання визначає вплив держави на суспільне відтворення. Бюджетна система як складова публічних фінансів гармонізує інтереси держави, місцевого самоуправління та відображає систему економічних відносин, її значення та роль визначається державними функціями та завданнями. Застосування бюджетно-кошторисного фінансування дає змогу забезпечити узгодженість фінансування бюджетних установ, цільовий характер, результативність та ефективність видатків бюджету [14]. Бюджетні програми фінансуються з державного та місцевих бюджетів та відображаються в показниках зведеного бюджету держави, бюджетних установ, суб'єктів підприємницької діяльності, інших фондів фінансових ресурсів. Значна частка фінансів державного сектора економіки, що перерозподіляються через бюджетну систему країни, відповідає світовим тенденціям та свідчить про суттєву роль держави у фінансуванні суспільного розвитку в сучасних умовах.

На початковому етапі становлення бюджетної системи країни (1992–1994 рр.) через видатки зведеного бюджету в середньому перерозподілялося 41.17 % ВВП; на етапі часткового збалансування

бюджетної системи (1995–1997 рр.) – 35.61 %; на етапі подальшого збалансування бюджетної системи (1998–2000 рр.), який характеризується зменшенням державного боргу, посиленням керованості дефіцитом бюджету – 28.31 %; на етапі розвитку інституційних засад бюджетних відносин, у т. ч. прийняття Бюджетного кодексу України, впровадження програмно-цільового методу планування бюджету, вдосконалення системи міжбюджетних відносин (2001–2007 рр.) – 29.70 %; на етапі функціонування бюджетної системи в умовах фінансово-економічної рецесії (2008–2009 рр.) – 33.44 %; на етапі подальшого розвитку інституційних засад бюджетних відносин, у т. ч. прийняття оновленої редакції Бюджетного кодексу України, удосконалення бюджетного процесу, запровадження середньострокового бюджетного планування (2010–2013 рр.) – 34.34 %; на етапі бюджетної децентралізації, формування бюджетів об'єднаних територіальних громад, подальшого розвитку середньострокового бюджетного планування (з 2014 р. по сьогодні) – 34.68 % [17].

Частка ВВП країни, що розподілялася *через дохідну частину зведеного бюджету*, збільшилася з 30.51 % у 2007 р. до 34.09 % у 2017 р., через видаткову частину зведеного бюджету – з 31.58 до 35.43 %, що обумовлено використанням бюджетного механізму для подолання наслідків фінансово-економічної рецесії, проведення інституційних перетворень у сфері соціально-економічних відносин, фінансування заходів щодо посилення обороноздатності країни, обслуговування державного боргу [17].

Протягом 2010–2017 рр. у *структурі видатків зведеного бюджету* відбулося збільшення видатків зведеного бюджету на загальнодержавні функції з 11.84 до 15.74 %, на національну оборону – з 2.98 до 7.04 %. Водночас зменшилася частка видатків на освіту з 21.04 до 16.82 %, на охорону здоров'я – з 11.79 до 9.69 %. За зазначений період також збільшилася частка видатків зведеного бюджету на загальнодержавні функції з 4.15 до 5.57 % ВВП, на національну оборону – з 1.04 до 2.49 %; при цьому частка видатків зведеного бюджету на освіту зменшилася з 7.37 до 5.96 % ВВП, на охорону здоров'я – з 4.13 до 3.43 % [16].

Важливу роль відіграють *міжбюджетні трансферти* при наданні державної фінансової підтримки розвитку місцевого самоврядування, у т. ч. базової та реверсної дотацій, освітньої та медичної субвенцій. Частка міжбюджетних трансфертів у структурі видатків державного бюджету збільшилася з 19.88 % у 2002 р. до 32.47 % у 2017 р., що свідчить про зростання впливу державного фінансового регулювання на розвиток місцевого самоврядування [16]. Вирішення актуальних питань соціально-економічного розвитку країни та територій потребує суспільної єдності, транспарентності, виважених та обґрунтованих підходів до формування бюджетної політики, системи регулювання міжбюджетних відносин [16].

Дефіцит бюджету є вагомим інструментом фінансової політики держави, що має активно застосовуватися через збільшення бюджетних видатків для згладжування наслідків циклічних коливань економіки та

стимулювання суспільного розвитку. Дослідження збалансованості Державного бюджету України в 1992–2017 рр. засвідчило динамічний характер його показників. Зростання дефіциту бюджету мало місце в 2009–2010 та 2012–2014 рр. Максимальний розмір бюджетного дефіциту – 17.29 % ВВП – зафіксовано у 1992 р. та профіцит бюджету – у 2000 та 2002 рр. [17]. Оцінювати результативність фінансування дефіциту бюджету слід з урахуванням прямого та опосередкованого впливу на соціально-економічний розвиток країни, динамічного збалансування та макроекономічної стійкості державних фінансів.

Досвід країн Європейського Союзу стосовно управління та балансування бюджетів, зниження бюджетного дефіциту свідчить про важливість застосування обмежень щодо його зростання. Показники бюджетного дефіциту в європейських країнах в останні роки засвідчили, *по-перше*, існування проблем в управлінні бюджетним дефіцитом, що виникли внаслідок циклічних коливань та світової фінансової кризи, *по-друге*, дієвість його використання як інструменту фінансування відновлення та розвитку для забезпечення середньострокової стабілізації та економічного зростання.

Фінансова підтримка місцевого самоврядування відбувається шляхом перерозподілу ВВП, що формує закріплені доходи місцевих бюджетів, дотації, субсидії, трансферти, які передаються для виконання делегованих повноважень, забезпечення фінансового вирівнювання. Вплив держави на розвиток місцевого самоврядування відіграє вагомую роль, особливо в трансформаційних економічних системах, коли фінансового потенціалу місцевих бюджетів недостатньо для виконання покладених на них функцій. ФП місцевого самоврядування є основою реалізації інтересів територіальної громади, який важливо враховувати при розробці довгострокової фінансової стратегії, як і можливі інструменти та механізми, що забезпечують його зростання.

Політика держави у *соціально-економічній сфері* має бути спрямована на досягнення пріоритетів суспільного розвитку, запровадження ефективних фінансово-кредитних, інституційних механізмів її реалізації, розвиток людського потенціалу. Впровадження довгострокової стратегії суспільного розвитку та вдосконалення системи управління державними фінансами [18] дає змогу забезпечити прозорість фінансової політики держави та діяльності відповідних державних органів управління, врахувати внутрішні та зовнішні економічні тенденції, забезпечити захист національних інтересів у сфері фінансово-економічних відносин.

Забезпечення реалізації фінансової політики потребує вдосконалення співробітництва держави і підприємництва, визначення спільних інтересів. Суспільно-економічна ефективність та результативність проєктів *державно-приватного партнерства* відіграє важливу роль на всіх етапах реалізації цих проєктів. Враховуючи значну кількість моделей

та механізмів використання державно-приватного партнерства, необхідно його розглядати як суспільний інститут, функціонування якого визначається державним устроєм, рівнем відкритості та інтеграції національної економіки в світову, надає можливість застосовувати найкращі його форми та методи. Інституційне забезпечення супроводу таких проектів дає змогу враховувати особливості джерел фінансування та характеристики проектів, використовувати відповідні механізми фінансування та страхування, що у сукупності підвищить ефективність використання фінансових ресурсів.

В умовах трансформаційних змін зростає частка державного фінансування соціальних послуг для малозабезпечених верств населення, потребує вдосконалення перелік і стандарти базових соціальних послуг, що гарантовані державою. *Бюджетні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення* варто визначати як інвестиції у людський капітал, їх фінансування сприяє інноваційному розвитку суспільства. Інституційна складова розвитку системи соціального забезпечення вдосконалює основні засади та механізм реалізацій фінансової політики у соціальній сфері, що є важливим в умовах погіршення демографічної ситуації, зниження життєвого рівня населення, значних обсягів трансфертів із державного бюджету до Пенсійного фонду та місцевих бюджетів.

Протягом 2003–2017 рр. відбулося збільшення видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення у структурі видатків зведеного бюджету з 17.02 до 27.04 %, за досліджуваний період збільшилася частка видатків зведеного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення у ВВП з 4.83 до 9.58 %. Частка видатків бюджету Пенсійного фонду у ВВП за 2010–2013 рр. становила 16.92 % та зменшилася до 12.28 % за 2014–2017 рр.

Пенсійному забезпеченню, яке в сучасних умовах потребує трансформації, належить провідна роль у системі соціального захисту населення як основної його форми і ґрунтується та забезпечується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ та організацій, бюджетних джерел фінансування. Забезпечення соціального захисту населення потребує створення пенсійної системи, яка покликана стимулювати здійснення пенсійних заощаджень, забезпечити суттєве підвищення рівня доходів пенсіонерів, залежність пенсійних виплат від персоніфікованих внесків застрахованих осіб, посилити мотивацію до праці та легалізації заробітної плати, створити більш дієве фінансове управління пенсійною системою.

Для економічного розвитку країни значну роль відіграють *державні фонди фінансових ресурсів*. Державне регламентування їх діяльності, механізм формування та цільовий характер використання ресурсів передбачає застосування державою обов'язкових платежів, зборів,

бюджетного фінансування, державних гарантій за кредитами та інших інструментів формування їх фінансових ресурсів. У складі державного бюджету функціонують:

- Резервний фонд бюджету, який формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету, не може перевищувати одного відсотку обсягу видатків загального фонду бюджету;
- Державний фонд регіонального розвитку, кошти якого спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків, спортивної інфраструктури;
- Державний дорожній фонд, кошти якого спрямовуються на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту й утримання автомобільних доріг загального користування державного значення, місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах;
- Державний фонд поводження з радіоактивними відходами, кошти якого спрямовуються на фінансове забезпечення бюджетних програм, у межах яких виконуються роботи з проектування, будівництва, експлуатації об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами;
- Державний фонд розвитку водного господарства, кошти якого спрямовуються на фінансове забезпечення заходів з розвитку, модернізації та експлуатації водогосподарського комплексу, будівництва та реконструкції меліоративних систем.

Формування, розподіл та використання ресурсів державних фондів відбувається в контексті бюджетного процесу з відповідними процедурами та формами звітності, управління цими фондами здійснюється шляхом затвердження бюджетів та звітів про їх виконання, включення до наглядових рад представників законодавчих, виконавчих органів державного управління.

Глобалізація формує умови для активізації діяльності економічних суб'єктів на національному та світовому фінансових ринках, оптимізації управління державними фінансами та державним сектором економіки. Співробітництво в зовнішньоекономічній сфері формує певні зобов'язання, відповідальність, що впливають на суверенітет держави, її фінансову самостійність, результативність і особливості державного регулювання та управління. Вагомий вплив на національний суспільний розвиток здійснює світова спільнота через надання міжнародної фінансової допомоги, кредитування національних економік, формування та реалізацію спільних стабілізаційних програм і проектів.

Важливим є формування адаптованого фінансового механізму міжнародного співробітництва, врахування його особливостей залежно від сучасних потреб країни та суспільних пріоритетів. Розвиток інституційного середовища має забезпечити результативність такої співпраці,

ефективність використання бюджетних ресурсів, захист національного суверенітету, дотримання критеріїв національної безпеки. Удосконалення управління державними кредитними проектами дає змогу сформувати ресурси бюджету розвитку, фінансувати економічні та соціальні заходи, забезпечити формування ефекту прискорення суспільного розвитку.

З метою досягнення позитивного впливу кредитних ресурсів на розвиток економіки необхідно проводити зважене *управління державним боргом*. Аналіз державного та гарантованого державою боргу України засвідчив недостатню стабільність боргової політики та основні причини зростання державного боргу: дефіцит бюджету, дефіцит платіжного балансу, необхідність збільшення валютних резервів для забезпечення стабільності національної грошової одиниці, залежність від імпорту енергоносіїв. Дефіцит державного бюджету у відсотках до ВВП за 2001–2017 рр. у середньому становить 2.31 %, у т. ч. 2001–2005 рр. – 1 %, 2006–2010 рр. – 2.64 %, 2011–2015 рр. – 3.47 %, 2016–2017 рр. – 1.91 %. Частка державного боргу у ВВП за 2001–2017 рр. у середньому становить 39.88 %, у т. ч. 2001–2005 рр. – 28.32 %, 2006–2010 рр. – 24.37 %, 2011–2015 рр. – 52.37 %, 2016–2017 рр. – 76.35 %. З 2012 р. до 2016 р. частка державного боргу у ВВП збільшилася з 36.53 до 80.90 %, у 2017 р. – зменшилася до 71.80 %. Частка видатків на обслуговування державного боргу у загальному обсягу видатків державного бюджету збільшилася з 2.40 % у 2007–2009 рр. до 13.93 % у 2015–2017 рр. [17].

З метою досягнення позитивного впливу державного боргу на розвиток економіки доцільно забезпечити інституційний розвиток системи управління державним боргом, проводити дієве управління його обсягами, структурою та динамікою з урахуванням умов, особливостей та довгострокових пріоритетів держави. Застосування моделі оцінки її ефективності потребує врахування особливостей таких складових: кредитних проектів, надання державних гарантій, державних запозичень на внутрішньому та зовнішньому ринках, здійснення заходів з управління державним боргом. Удосконалення боргового механізму має передбачати застосування системного підходу при оцінюванні факторів впливу, диверсифікації ризиків держави шляхом запровадження механізмів співфінансування за інвестиційними проектами та підвищення контролю й ефективності боргової політики держави, що дасть змогу мінімізувати ймовірність виникнення несприятливих ситуацій.

Забезпечення розвитку економіки з урахуванням національних тенденцій і особливостей державної фінансової політики потребує врахування дії фінансового мультиплікатора, який визначає вплив державного фінансування на суспільний розвиток. Для визначення змін індикатора суспільного розвитку необхідно враховувати зміни: транспарентності суспільства, рівня технологічного розвитку, людського потенціалу, охорони навколишнього середовища, економічного добробуту. Це надасть можливість формувати виважені пріоритети фінансової

політики держави, застосовувати необхідні заходи для посилення дії фінансового мультиплікатора та позитивного впливу явищ і процесів на динаміку суспільного розвитку.

Необхідним є розвиток інституційної архітектури фінансової системи в контексті розмежування відповідальності, завдань та функцій учасників фінансово-бюджетних відносин. Формування засад інноваційного розвитку потребує активізації регуляторної та фінансової діяльності держави. Зазначене має забезпечити нарощування фінансового потенціалу держави, територіальних громад, суб'єктів підприємництва та населення, сприяти узгодженості їх інтересів та потреб. Врахування взаємозалежностей між ними сприятиме підвищенню результативності та ефективності використання фінансових ресурсів державного сектора економіки.

Висновки. Державні фінансові ресурси є джерелом суспільного розвитку, забезпечують реалізацію суспільно важливих проектів, зростання фінансового потенціалу, формування відновлювальних процесів з урахуванням вітчизняних особливостей та циклічності економіки. Фінансова політика, що уточнюється та коригується відповідно до державних та суспільних потреб, дає змогу забезпечити динамічне збалансування та узгодженість фінансових потоків, адаптацію економічної системи до внутрішніх та зовнішніх викликів.

Використання бюджетних ресурсів для фінансування національної економіки потребує застосування системного підходу, який враховує особливості фінансування секторів економіки, їх фінансові можливості, потреби та роль у забезпеченні суспільного розвитку. Фінансування бюджетного дефіциту має здійснюватися як складова фінансово-кредитного регулювання економіки та вирішувати завдання її структурної перебудови, розвитку перспективних галузей, які прискорюють науково-технічний прогрес. Інституційний розвиток фінансової системи країни має забезпечити удосконалення системи управління державним боргом з урахуванням довгострокових пріоритетів економічного розвитку країни.

Вагома роль державних фондів фінансових ресурсів у забезпеченні соціального захисту населення, захисту навколишнього природного середовища, екологічної та енергетичної безпеки, мінімізації ризиків у відповідних сферах життєдіяльності країни. Забезпечення суспільного розвитку потребує посилення дії фінансового мультиплікатора, виходячи з пріоритетів соціально-економічної політики країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Simson, R. and Welham, B. (2014) 'Incredible budgets: budget credibility in theory and practice'. ODI Working Paper No. 400. 38 p. London: Overseas Development Institute. URL: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/9103.pdf>.
2. Volcker, Paul A. Truth and integrity in state budgeting: preventing the next fiscal crisis. New York. 2018. 136 p. URL: https://www.volckeralliance.org/sites/default/files/TruthCrisis_0.pdf.

3. Welham, B. and Hadley, S. (2015) 'Basic enough budgets: what should you do when you can't do everything?' ODI Working Paper 431. 28 p. London: Overseas Development Institute. URL: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/10171.pdf>.
4. Геєць В. М., Даниленко А. І., Лібанова Е. М., Гриценко А. А. та ін. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь; за заг. ред. В. М. Гейця та ін. Київ. НАН України, 2015. 336 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Інноваційна-Україна-2020++.pdf>.
5. Чугунов І. Я., Павелко А. В., Канєва Т. В. та ін. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
6. Сіденко В. Р., Скрипниченко М. І., Пономаренко В. С., Чугунов І. Я. та ін. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації; за ред. В. Р. Сіденка. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 648 с.
7. Крупка М. І. Фінансовий потенціал капіталу трудових мігрантів України: *Вісник ЖДТУ*. 2015. № 2 (72). С. 221-228.
8. Лисяк Л. В. Роль державного бюджету у зміцненні доходів Пенсійного фонду України. *Вісник Дніпропетровського університету*. Серія Економіка. 2016. Вип. №10/1. Т. 24. С. 38-45.
9. Лук'яненко І., Сидорович М. Бюджетно-податкова політика України: нові виклики: монографія. Київ: НаУКМА, 2014. 229 с.
10. Розвиток державних фінансів України в умовах глобалізації; за ред. І. О. Луніної. Київ: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2014. 296 с.
11. Опарін В. М., Федосов В. М., Юхименко П. І. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 110-128.
12. Фінанси; за ред. І. О. Лютого. Київ: Ліра-К, 2017. 728 с.
13. Формування фінансового механізму сталого розвитку України: монографія; за ред. О. П. Кириленко, О. І. Тулай. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 414 с.
14. Чугунов І. Я., Макогон В. Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. *Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту*. 2018. № 5. С. 5-18.
15. Кучер Г. В. Державні фінансові ресурси: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608 с.
16. Павелко А. В., Чугунов І. Я. Бюджетна політика економічного розвитку. *Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту*. 2015. № 2. С. 64-73.
17. Звітність про виконання бюджетів: Державна казначейська служба України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>.
18. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 рр. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p>.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2019.

Chugunov I., Kucher G. Financial resources of the state sector of the economy.

Background. Public financial resources, reflecting the degree of redistribution of gross domestic product through the budget system, serve as a means of implementing the state's financial policy, affecting the socio-economic development of the country, administrative and territorial units. Effectiveness and effectiveness of their formation and use contribute to the processes of social reproduction, social protection of the population, ensuring national security. Trends in national and world economic development indicate the importance of state financial regulation, interdependence and multiplicity of financial relations.

The **aim** of the paper is to reveal the theoretical foundations and improve the methodological provisions for the formation and use of financial resources of the state sector of the economy as a component of social development.

Materials and methods. In this paper, a set of methods and approaches is used, in particular: dialectical, systemic and structural methods are used to reveal the essence and features of the category "financial potential" in the system of financial and economic relations, and to substantiate the definition of financial resources of the state sector of the economy as a component of social development. The methods of scientific abstraction, analysis and synthesis have been implemented, in the defined provisions on public finance policy in the field of the formation and use of financial resources of the public sector in the context of the transformation of the economy.

Results. The features of the category "financial potential" in the system of financial and economic relations are revealed. The definition of financial resources of the state sector of the economy as a component of social development, which encompasses a set of financial and economic relations and interconnections related to the formation and use of state financial assets to strengthen the financial potential of the country, which determine role, sources and management mechanism these resources, and serve as a source of financial support for the country's social and economic development.

The approaches to financing social development projects through the mechanism of public-private partnership, using integrated financing, methodological principles of using the budget deficit as a component of the system of dynamic budget balancing in the conditions of ensuring macroeconomic stability of public finances.

The expediency of determining the financial multiplier as an indicator based on the relationship between the budget expenditures of the state, the growth of the gross domestic product and social development, reflects its importance and directions, discloses its role and features, and proposes for determining the indicator taking into account changes in transparency indicators of society, level of development of the economy, human potential, environmental protection, welfare of the population.

Conclusion. Public financial resources are a source of social development form the financial basis of socio-economic development of the country, administrative-territorial units. The financial resources of the state influence the implementation of socially important projects taking into account their priority, the growth of financial potential as a basis for ensuring equilibrium, overcoming the negative impact of the internal and external environment, the formation of recovery processes, ensuring the development of society, taking into account national characteristics and cyclicity of the economy. There are important to introduce modern models, mechanisms of integrated financing that will ensure their transparency and allow increasing the financial potential of the state, successfully and efficiency of public expenditures. In order to ensure the growth of the national economy, it is expedient to increase the effect of the financial multiplier on the priority directions of the country's social and economic policy and the dynamics of social development.

Keywords: finances, financial resources, budget system, state financial policy, state credit, social development, state sector of economy, financial potential.

REFERENCES

1. Simson, R. and Welham, B. (2014) 'Incredible budgets: budget credibility in theory and practice'. ODI Working Paper No. 400. 38 p. London: Overseas Development Institute. Retrieved from <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/9103.pdf> [in English].
2. Volcker, Paul A. (2018). Truth and integrity in state budgeting: preventing the next fiscal crisis. New York. 136 p. Retrieved from https://www.volckeralliance.org/sites/default/files/TruthCrisis_0.pdf [in English].

3. Welham, B. and Hadley, S. (2015) 'Basic enough budgets: what should you do when you can't do everything?' ODI Working Paper 431. 28 p. London: Overseas Development Institute. Retrieved from <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/10171.pdf> [in English].
4. Heets, V. M. & Danilenko, A. I. & Libanova, E. M. & Gritsenko, A. A. (2015). *Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid [Innovative Ukraine 2020: National Report]*. (Ed. V. M. Heets). Kyiv. NAN Ukrainy. Retrieved from <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/Innovacijna-Ukrai-na-2020++.pdf> [in Ukrainian].
5. Chugunov, I. Y., Pavelko, A. V., Kanjeva, T. V. et al. (2015). *Derzhavne finansove reguljuvannja ekonomichnyh peretvoren' [State Financial Regulation of Economic Transformations]*. (Ed. A. A. Mazaraki). Kyiv. Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t [in Ukrainian].
6. Sidenko, V. R., Skrypnychenko, M. I., Ponomarenko, V. S., & Chugunov, I. Ya. (2017). *Instytutsiina transformatsiia finansovo-ekonomichnoi systemy Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Institutional transformation of Ukraine's financial and economic system in the conditions of globalization]*. (Ed. V.R.Sidenka. Kyiv. Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t [in Ukrainian].
7. Krupka, M. I. (2015) Finansovy potentsial kapitalu trudovykh mihrantiv Ukrainy [Financial potential of capital of labor migrants of Ukraine]. *Visnyk ZhSTU – Herald of ZhSTU*, 2 (72), 221-228 [in Ukrainian].
8. Lisyak, L. V. (2016) Rol' derzhavnogo byudzhetu u zmicnenni doxodiv Pensijnogo fondu Ukrayiny' [The role of the state budget in strengthening the revenues of the Pension Fund of Ukraine]. *Visnyk Dnipropetrovs'kogo universytetu – Herald of the Dnepropetrovsk National University. Seriya Ekonomika*. Is. 10/1. (Vol. 24), (pp. 38-45) [in Ukrainian].
9. Lukyanenko, I., & Sidorovich, M. (2014). *Byudzhetno-podatкова polityka Ukrayiny': novi vy'kly'ky [Budget and Tax policy of Ukraine: new challenges]*. Kyiv: NaUKMA [in Ukrainian].
10. Lunina, I. O. (2014). *Rozvytok derzhavnykh finansiv Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Development of public finances of Ukraine in the conditions of globalization]*. Kyiv: In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy [in Ukrainian].
11. Oparin, V. M., Fedosov, V. M., & Yukhimenko, P.I. (2017). *Publichni finansy: geneza, teoretychni kolizii ta praktychna kontseptualizatsiia [Public Finances: Genesis, Theoretical Collisions and Practical Conceptualization]*. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 2, 110-128 [in Ukrainian].
12. Lyutyty, I. O. (2017). *Finansy [Finances]*. Kyiv: Lira-K [in Ukrainian].
13. Kyrylenko, O. P., & Tulaj, O. I. (2017). Formuvannya finansovogo mexanizmu stalogo rozvy'tku Ukrayiny [Formation of financial mechanism of sustainable development of Ukraine]. Tulaj. Ternopil': TNEU [in Ukrainian].
14. Chugunov, I. Y., & Makogon, V. D. (2018). *Byudzhetna strategiia v umovax ekonomichny'x peretvoren' [Budget strategy in the context of economic transformation]*. *Visnyk Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-tu – Herald of Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t*, 5, 5-18 [in Ukrainian].
15. Kucher, G. V. (2018). *Derzhavni finansovi resursy' [Public financial resources: monograph]*. Kyi'v: Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 608 p. [in Ukrainian].
16. Chugunov, I. Y., & Pavelko, A. V. (2015). *Biudzhetna polityka ekonomichnoho rozvytku [Budgetary policy of economic development]*. *Visnyk Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t – Herald of Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t*, 2, 64-73 [in Ukrainian].
17. Zvitnist' pro vy'konannya byudzhetiv [Report on budget execution] : Derzhavna kaznachejs'ka sluzhba Ukrayiny' [The State Treasury Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477> [in Ukrainian].
18. Pro sxvalennya Strategiyi reformuvannya sy'stemy' upravlinnya derzhavny'my' finansamy' na 2017-2020 roky'. 08.02.2017 № 142-p.]. [On approval of the Strategy for reforming the public finance management system for 2017-2020. 08.02.2017 № 142-p.]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p> [in Ukrainian].